

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА**

МЕДВІДЬ ЮЛІЯ ІВАНІВНА

УДК 378.091:355.237.092.4](043.3)

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ
ДО СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Глухів – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник –

доктор педагогічних наук, доцент
ЛУЦЕНКО Григорій Васильович,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка,
завідувач кафедри педагогіки та
менеджменту освіти.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
ЛОДАТКО Євген Олександрович,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
професор кафедри педагогічних наук,
освітнього і соціокультурного менеджменту;

кандидат педагогічних наук
БЛЮУС Тетяна Львівна,
Сумська філія Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін.

Захист відбудеться «19» грудня 2019 р. об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 56.146.01 у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка за адресою: вул. Києво-Московська, 24, м. Глухів, Сумська обл., 41400.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка за адресою: вул. Києво-Московська, 24, м. Глухів, Сумська обл., 41400.

Автореферат розіслано «19» листопада 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. М. Ткаченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасні потреби Збройних Сил України та інших військових формувань в особовому складі, задекларований перехід до стандартів передових країн Європи, необхідність посилення в суспільстві мотивації до проходження військової служби вимагають удосконалення системи комплектування військових формувань. Головною причиною виникнення проблеми формування, розвитку і використання людських ресурсів резерву військових формувань є негативні демографічні процеси, зокрема зменшення чисельності населення держави. Така динаміка спричинена погіршенням стану здоров'я людей, зниженням народжуваності та зовнішньою міграцією. Людські втрати в процесі проведення антитерористичної операції, операції об'єднаних сил (АТО, ООС) на сході України спонукають до змін у системі військової освіти, особливо це стосується професійної підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу.

Події останніх років засвідчують принципові розбіжності між потребами та традиційним змістом і методами підготовки військового резерву для військових формувань. Нинішні підходи до організації освітнього процесу майбутніх офіцерів запасу є недостатньо ефективними. Унаслідок цього за наявності достатнього за чисельністю резерву маємо в державі дефіцит кваліфікованих кадрів серед офіцерів запасу. З-поміж здобувачів, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу, дві п'яті не готові в майбутньому займатися службово-бойовою діяльністю.

Нормативне забезпечення професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу визначено в законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про військовий обов'язок і військову службу» (1992 р.), наказі Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України від 14.12.2015 р. № 719/1289 «Про затвердження Інструкції про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу», наказі Міністерства оборони України від 20.07.2015 р. № 346 «Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України» та в інших нормативно-правових актах.

Наразі проблему вдосконалення професійної підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу студіюють такі вчені, як В. В. Баришніков, О. О. Безносок, О. М. Боярчук, Є. І. Брижатий, О. М. Бутник, А. В. Волошенко, А. Й. Дерев'янчук, О. В. Діденко, О. В. Жолобов, Я. Б. Зорій, В. І. Makeєв, О. М. Маслій, Т. М. Мацевко, В. М. Монастирський, С. М. Морозов, О. К. Неймирок, В. М. Петренко, В. В. Райко, А. Ф. Раскошний, В. М. Романчук, О. В. Сенюк, С. В. Сінкевич, І. М. Скворок, О. Ф. Супрун, Г. О. Федак, В. П. Чабаненко, А. І. Яворський та ін.; проблему формування готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності – А. В. Балендр, Н. В. Берестецька, Т. Л. Білоус, О. Д. Богданюк, А. В. Галімов, Н. В. Калинюк, Ю. Г. Корнійчук, С. О. Кубіцький,

І. І. Маріонда, Л. О. Матохнюк, С. А. Мул, М. П. Недбай, І. В. Платонов, Е. М. Сивохоп, А. С. Сіцінський, О. О. Старчук, В. Л. Уліч, В. В. Ягупов; формування психологічної готовності військовослужбовців до службово-бойової діяльності є предметом наукових досліджень О. С. Колесніченка, Я. В. Мацегори, Н. Є. Пенькової.

Учені пропонують різні шляхи вирішення зазначеної проблеми: удосконалення систем управління діяльністю закладу освіти в цілому та його структурних підрозділів зокрема (О. В. Діденко, Гр. В. Луценко та ін.); перегляд компетентностей, необхідних майбутнім фахівцям, та створення умов для їх формування (Л. Я. Бірюк, О. В. Діденко, І. В. Зайцева, Є. О. Лодатко, П. Г. Лузан, В. В. Ягупов та ін.); перегляд прийомів розвитку в студента мотивації до навчання (А. Й. Дерев'янчук, В. П. Курок, Т. М. Мацевко, О. Ф. Супрун, Г. О. Федак та ін.); запровадження проблемних завдань для активізації пізнавальної діяльності студентів (Гр. В. Луценко, В. М. Манько та ін.) тощо.

Однак, попри значну увагу вчених до досліджуваного феномену, у наукових дослідженнях не враховані зміна способу комплектування військових формувань з призовного на контрактний, а також досвід бойових дій на сході України; потребують перегляду педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки та їх вплив на особистість. Аналіз нормативних документів, наукових джерел, сучасного стану готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки дав змогу виявити *суперечності* між:

1) потребою суспільства в підготовлених до службово-бойової діяльності офіцерах запасу та неспроможністю усталеної системи підготовки забезпечити таку потребу;

2) положеннями Інструкції про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу та недостатньою розробленістю теоретичних і методичних засад формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки;

3) потребою формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності та недостатньою розробленістю засобів й ефективних механізмів для досягнення необхідного результату;

4) потребою переходу військових формувань України до контрактного способу комплектування та відсутністю в підготовці майбутніх офіцерів необхідних умов для забезпечення цього.

Актуальність проблеми в умовах викликів сьогодення, потреба її теоретичного і практичного розроблення та систематизації, а також визначені суперечності зумовили вибір теми дослідження: **«Формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт

Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка за темою «Професійно-особистісне становлення майбутнього фахівця у вищій школі в контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (номер державної реєстрації 0117U004242) та Національної академії Національної гвардії України за темою «Розроблення програми психологічної підготовки особового складу військових частин і підрозділів з охорони громадського порядку Національної гвардії України» (номер державної реєстрації 0118U000253).

Тему дисертації затверджено вченою радою Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 7 від 30.12.2015 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 27.11.2018 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки.

Завдання дослідження:

1) проаналізувати стан розробленості проблеми формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в теорії та практиці, з'ясувати сутність і структуру цієї якості;

2) уточнити критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності;

3) виявити і теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки;

4) змодельовати процес професійної підготовки, що передбачає формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності з урахуванням виявлених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов;

5) експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх офіцерів запасу.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності.

Для досягнення поставленої мети й реалізації визначених завдань на всіх етапах дослідження застосовано комплекс взаємопов'язаних **методів**:

– *теоретичних* – історичний, логічний, теоретичний та порівняльний аналіз та узагальнення психолого-педагогічних джерел для з'ясування стану розробленості проблеми; порівняння наявних визначень з метою уточнення поняттєво-категоріального апарату дослідження; системний аналіз процесу професійної підготовки для виявлення педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності;

моделювання процесу професійної підготовки для розроблення змістово-функціональної моделі формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності, прогнозування дієвих форм її реалізації;

– *емпіричних* – опитування, педагогічне спостереження за освітнім процесом, бесіди, тестування, самооцінювання, аналіз документації вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти для обґрунтування виявлених педагогічних умов, діагностування рівнів сформованості готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності, педагогічний експеримент з метою перевірки ефективності педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності;

– *математичної статистики* – для математичної обробки результатів дослідження, їх якісного та кількісного аналізу, відображення в табличних та графічних формах із метою фіксації й узагальнення показників дослідно-експериментальної роботи, визначення їх статистичної значущості та забезпечення вірогідності й об'єктивності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше*:

– виявлено, теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності, зокрема: активізування психологічної (насамперед пов'язаної з організацією роботи з підлеглим особовим складом), вогневої та фізичної підготовки офіцерів запасу; посилення практичної спрямованості підготовки офіцерів запасу (шляхом проведення занять на тренажерах військової техніки, на території військової частини); залучення офіцерів – учасників АТО (ООС) до підготовки здобувачів, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу; перевірено ефективність професійної підготовки за результатами впровадження педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності;

– розроблено змістово-функціональну модель формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки, складниками якої є такі блоки: методологічно-цільовий (мета, завдання, методологічні підходи, принципи навчання та виховання), організаційно-змістовий (компоненти готовності, зміст, форми, методи й засоби професійної підготовки) та результативно-оцінний (критерії, показники, рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності та очікуваний результат);

уточнено:

– сутність і структуру готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності; уточнення полягає в дефініюванні поняття та виокремленні компонентів такої готовності (мотиваційно-ціннісного, пізнавально-процесуального, результативно-рефлексивного);

– критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки; уточнення полягає у визначенні цих категорій відповідно до мети дослідження;

удосконалено:

– зміст, форми, методи формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності; удосконалення полягає в доповненні професійної підготовки зазначених фахівців посиленням практичної спрямованості, упровадженням у процес професійної підготовки засобів інформаційно-комунікаційних технологій, тренажерів;

подальшого розвитку набули:

– теоретичні засади підготовки майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності з урахуванням сучасних вимог суспільства до підготовки фахівців військової сфери.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні методичних рекомендацій для проведення опитування громадянина України, який навчається за програмою підготовки офіцерів запасу, з метою визначення мотивації навчання та реалізації необхідних напрямів розвитку цієї програми; нових змістових модулів розділу програми підготовки офіцерів запасу «Організація та методика роботи з особовим складом» («Публічні виступи офіцера», «Формування умов забезпечення гендерної рівності у військових частинах», «Стратегічні комунікації», «Тактична медицина» та «Лідерство»), окремих занять розділу програми підготовки офіцерів запасу «Військово-технічна і військово-спеціальна підготовка» (лекції «Принципи дій і процесів, на яких ґрунтується робота сучасних систем, механізмів, що забезпечують роботу військової техніки», відпрацювання завдань на тренажері БТР-4Е, ПТРК, ПЗРК, у мультимедійному тирі) та позакредитної навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка», навчально-методичного забезпечення до них, зокрема робочих програм, конспектів лекцій, методичних рекомендацій для проведення практичних та групових занять, методичних рекомендацій щодо самостійної роботи здобувачів освіти, комплектів контрольних питань, тестових завдань для поточного та модульного контролів.

Основні положення і висновки дослідження можуть бути використані у діяльності вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес кафедр військової підготовки Національного авіаційного університету (акт від 01.02.2019 р. № 157/16), Сумського державного університету (акт від 14.01.2019 р. № 4), Харківського національного університету внутрішніх справ (акт від 16.04.2019 р. № 3/152) та Національної академії Національної гвардії України (акт від 10.05.2019 р. № 2/81).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки та рекомендації, винесені на захист, здобуті авторкою самостійно й одноосібно. У наукових працях, підготовлених й опублікованих у співавторстві, дисертантці належать: аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду підготовки офіцерів запасу [10]; дослідження мотивації вступу громадян України на навчання за програмою підготовки офіцерів запасу [5]; висвітлення шляхів розвитку професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу [7]; виявлення,

теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності [1; 8]; розроблення змістово-функціональної моделі формування готовності майбутніх офіцерів запасу [4]; розроблення циклічного механізму реалізації педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в системі професійної підготовки [11].

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-практичних та науково-методичних конференціях різного рівня, зокрема:

– *міжнародних*: «Особистість, сім'я і суспільство: питання педагогіки та психології» (м. Львів, 2016 р.); «Наукова школа академіка І. А. Зязюна у працях його соратників та учнів» (м. Харків, 2017 р.); «Актуальні питання освіти і науки» (м. Харків, 2017 р.); «ძალა და სწავლა» [Влада і суспільство]» (Грузія, м. Тбілісі, 2018 р.); «Глухівські наукові читання – 2018. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук» (м. Глухів, 2018 р.); «Розвиток професіоналізму сучасного педагога в постнеокласичній парадигмі» (м. Черкаси, 2019 р.); «Quality of life [Якість життя]» (Словачія, м. Прешів, 2019 р.);

– *всукраїнських*: «Компетентнісний підхід в освіті та професійній діяльності» (м. Харків, 2018 р.); «Актуальні питання забезпечення службово-бойової діяльності військових формувань та правоохоронних органів» (м. Харків, 2018 р.); «Роль держави та громадського сектору в соціальній адаптації переміщених осіб із зони агресії РФ та учасників АТО» (м. Київ, 2018 р.); «The 21st Century Challenges in Education and Science» (м. Глухів, 2019 р.).

Публікації. За матеріалами дисертації опубліковано 19 наукових праць (з них 5 одноосібні): 1 колективна монографія; 8 статей у наукових фахових виданнях України з педагогічних наук, 5 з яких унесено до наукометричних баз; 2 статті в міжнародних періодичних виданнях; 8 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списків використаних джерел (усього 206 найменувань, із них 8 іноземними мовами) та 10 додатків на 38 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 240 сторінок, із них 162 сторінки основного тексту. Робота містить 25 таблиць, 14 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації; указано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; викладено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про апробацію й упровадження результатів роботи, публікації, структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки

як науково-педагогічна проблема» – проаналізовано зарубіжний і вітчизняний досвід підготовки офіцерів запасу в історичній ретроспективі; уточнено сутність і структуру готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності; з'ясовано стан проблеми формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в освітній теорії та практиці.

За результатами аналізу ведення бойових дій на території країни та підсумками спільних навчань військових підрозділів України та країн-партнерів констатовано неспроможність українських офіцерів, які пройшли навчання за програмою підготовки офіцерів запасу, виконувати службово-бойові завдання в екстремальних умовах та недостатню сформованість у них готовності до управління своїми підрозділами в умовах спільного виконання завдань. Це зумовлює необхідність перегляду процесу професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу вищими військовими навчальними закладами та військовими навчальними підрозділами закладів вищої освіти.

З огляду на національну зацікавленість у розвитку відносин стратегічного партнерства України з НАТО узагальнено зарубіжний досвід підготовки офіцерів запасу. Це дало підстави для висновку щодо можливості впровадження його елементів у вітчизняну практику підготовки фахівців військової сфери.

Аналітичний огляд наукових праць (В. В. Барішніков та О. К. Неймирок, О. О. Безносок, А. В. Волошенко, А. Й. Дерев'янчук та О. Ф. Супрун, О. В. Діденко, О. В. Жолобов, Я. Б. Зорій та В. П. Чабаненко, В. І. Макеєв, В. М. Петренко та А. Ф. Раскошній, В. М. Монастирський, С. М. Морозов, О. В. Сенюк, С. В. Сінкевич, І. М. Скворок, А. І. Яворський) засвідчив недостатню увагу до таких важливих аспектів удосконалення кадрового забезпечення військових формувань та професійної підготовки їх особового складу: зміна способу комплектування військових формувань із призовного на контрактний; урахування досвіду ведення бойових дій на сході України; запровадження стандартів країн Організації Північноатлантичного договору; відсутність досліджень стосовно практичного вирішення проблеми формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності, зокрема виявлення та обґрунтування педагогічних умов, що найбільше впливають на формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності.

Водночас у результаті застосування методу термінологічного аналізу констатовано багатогранність підходів до трактування ключового поняття роботи, що обумовило необхідність його уточнення в контексті проблеми дослідження.

Під *готовністю майбутнього офіцера запасу до службово-бойової діяльності* розуміємо полікомпонентну індивідуально-особистісну динамічну характеристику здобувача, що формується шляхом цілеспрямованого педагогічного впливу й репрезентована сформованістю мотивації здійснювати цю діяльність на основі професійних цінностей; знаннями та вміннями виконувати службово-бойові завдання як у звичайних, так і в екстремальних умовах; рефлексією результатів своєї діяльності.

На основі аналізу наукової літератури і з урахуванням досвіду ведення бойових дій визначено структуру готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності, що становить сукупність таких взаємопов'язаних компонентів: *мотиваційно-ціннісного* (відображає сформованість мотивації здійснювати службово-бойову діяльність та наявність професійних цінностей); *пізнавально-процесуального* (характеризується знаннями та вміннями виконувати службово-бойові завдання, реалізовувати розроблений план дій в екстремальних умовах); *результативно-рефлексивного* (відображає здатність до самооцінювання та рефлексії).

У другому розділі – «Теоретико-методичні засади формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки» – виявлено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки; уточнено критерії, показники та рівні сформованості зазначеної готовності; розроблено змістово-функціональну модель та методику формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки.

Виявлено і теоретично обґрунтовано *педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки*, зокрема: активізування психологічної (насамперед пов'язаної з організацією роботи з підлеглим особовим складом), вогневої та фізичної підготовки офіцерів запасу; посилення практичної спрямованості підготовки офіцерів запасу (шляхом проведення занять на тренажерах військової техніки, на території військової частини); залучення офіцерів – учасників АТО (ООС) до підготовки здобувачів, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу.

Розроблено змістово-функціональну модель формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки (рис. 1). Складниками зазначеної моделі є такі блоки: методологічно-цільовий (мета, завдання, методологічні підходи, принципи навчання та виховання), організаційно-змістовий (компоненти готовності, зміст, форми, методи і засоби професійної підготовки) та результативно-оцінний (критерії, показники, рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності та очікуваний результат).

З огляду на окреслену структуру готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності уточнено критерії, показники (*мотиваційно-ціннісний*: мотивація здійснювати службово-бойову діяльність; професійні цінності; *пізнавально-процесуальний*: знання та вміння виконувати службово-бойові завдання; уміння реалізовувати розроблений план дій в екстремальних умовах; *результативно-рефлексивний*: здатність до самооцінювання та до рефлексії) та рівні (високий, середній та низький) її сформованості. Відповідно до визначеної структури, критеріїв та показників сформованості готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності було визначено інструментарій для діагностування її рівнів.

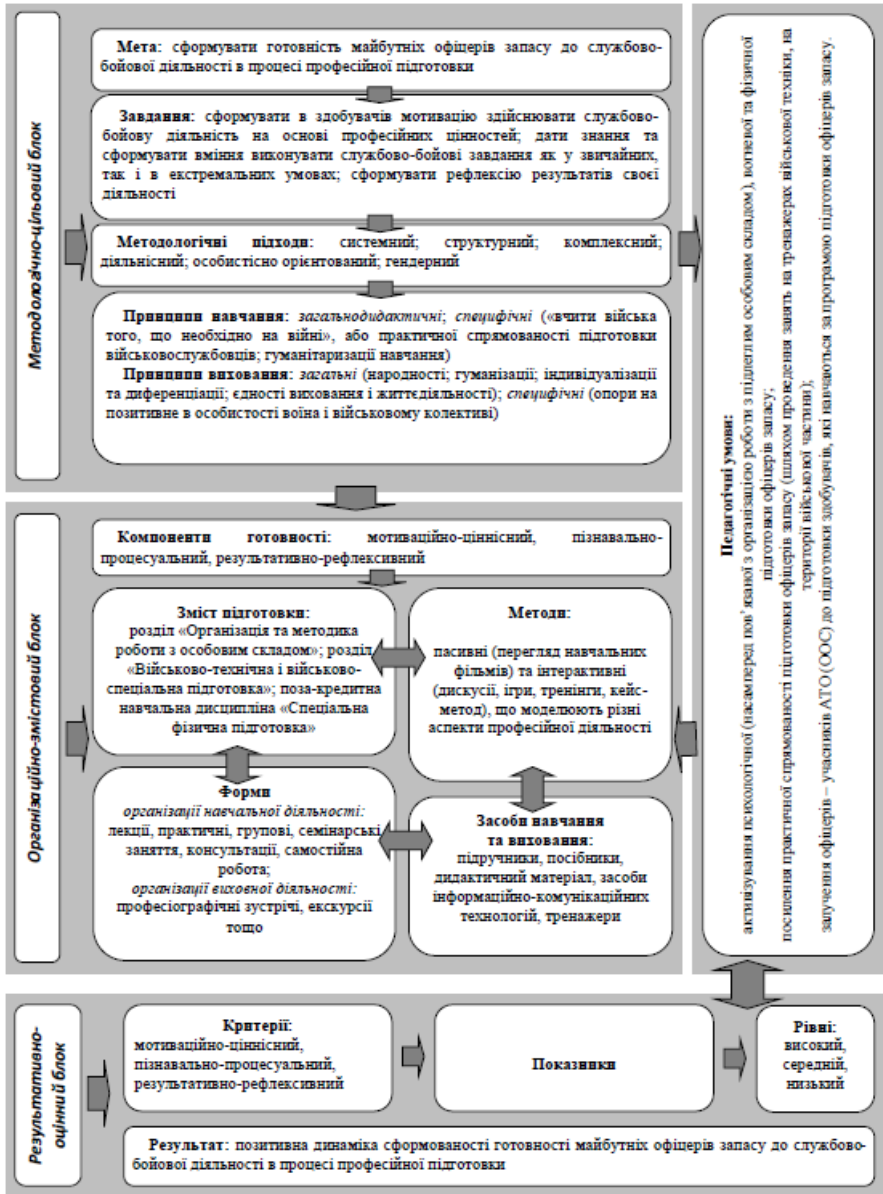

Рис. 1. Змістово-функціональна модель формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки

Розроблено методику формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки, в основу якої покладено організацію цілісного процесу, що обумовлює функціонування компонентів змістової підготовки. Вона охоплює взаємопов'язані форми організації навчальної діяльності (лекції, практичні, групові, семінарські заняття, консультації, самостійну роботу), форми організації виховної діяльності (професіографічні зустрічі, екскурсії), методи (пасивні (перегляд навчальних фільмів) та інтерактивні (дискусії, ігри, тренінги, кейс-метод, які моделюють різні аспекти професійної діяльності) та засоби (підручники, посібники, дидактичний матеріал, засоби інформаційно-комунікаційних технологій, тренажери).

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності» – висвітлено особливості організації педагогічного експерименту щодо перевірки ефективності педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності та здійснено аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи.

Усього в експерименті взяло участь 272 здобувачі, які навчалися за програмою підготовки офіцерів запасу в Національній академії Національної гвардії України та Національному авіаційному університеті й були розподілені на експериментальну групу (ЕГ) у кількості 128 осіб та контрольну групу (КГ) – 144 особи.

Констатувальний етап експерименту був спрямований на відбір здобувачів до ЕГ та КГ; виявлення рівнів сформованості готовності майбутніх офіцерів до службово-бойової діяльності (табл. 1); порівняння статистичних даних ЕГ та КГ. За проведеними розрахунками визначено, що емпіричне значення критерію χ^2 менше за критичне (5,991), тобто характеристики ЕГ та КГ збігаються на рівні значущості 0,05.

На *формуальному етапі* дослідження реалізовували виявлені й обґрунтовані педагогічні умови, змістово-функціональну модель з використанням методики формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки. До програми підготовки офіцерів запасу внесено зміни, що відповідають як практичним потребам здобувачів, так і державним інтересам. До розділу програми «Організація та методика роботи з особовим складом» були додані нові змістові модулі: «Публічні виступи офіцера», «Формування умов забезпечення гендерної рівності у військових частинах», «Стратегічні комунікації», «Тактична медицина» та «Лідерство». До розділу програми «Військово-технічна і військово-спеціальна підготовка» була додана лекція з принципів дій і процесів, на яких ґрунтується робота сучасних систем, механізмів, що забезпечують роботу військової техніки, відпрацювання завдань на тренажерах БТР-4Е, ПТРК та ПЗРК, а також у мультимедійному тирі.

Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки

Компонент	Рівень	Група здобувачів					
		ЕГ (128 осіб)			КГ (144 особи)		
		до експерим. (осіб / відсотків)	після експерим. (осіб / відсотків)	динаміка (осіб / відсотків)	до експерим. (осіб / відсотків)	після експерим. (осіб / відсотків)	динаміка (осіб / відсотків)
Мотиваційно-ціннісний	Низький	47 / 37	6 / 5	-41 / -32	54 / 37	50 / 35	-4 / -2
	Середній	49 / 38	70 / 55	21 / 17	57 / 40	50 / 35	-7 / -5
	Високий	32 / 25	52 / 40	20 / 15	33 / 23	44 / 30	11 / 7
Пізнавально-процесуальний	Низький	51 / 40	24 / 19	-27 / -21	58 / 40	53 / 37	-5 / -3
	Середній	61 / 48	40 / 31	-21 / -17	63 / 44	57 / 40	-6 / -4
	Високий	16 / 12	64 / 50	48 / 38	23 / 16	34 / 23	11 / 7
Результативно-рефлексивний	Низький	52 / 40	33 / 26	- 19 / - 14	60 / 42	60 / 42	0 / 0
	Середній	70 / 55	43 / 34	- 27 / - 21	77 / 53	75 / 52	-2 / -1
	Високий	6 / 5	52 / 40	46 / 35	7 / 5	9 / 6	2 / 1

З огляду на те, що Інструкція про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу не дає можливості виділити додатковий час на фізичну підготовку, було впроваджено позакредитну навчальну дисципліну «Спеціальна фізична підготовка».

На *контрольному етапі експерименту* визначено рівень сформованості готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності; здійснено порівняння груп за статистичним критерієм χ^2 та аналіз отриманих експериментальних даних. Результати діагностування сформованості готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності ЕГ та КГ подано в табл. 1.

Аналіз емпіричних даних засвідчив позитивну динаміку сформованості всіх компонентів готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в ЕГ. З'ясовано, що в ході експерименту значно зменшилася кількість здобувачів ЕГ із низьким рівнем сформованості всіх компонентів готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності (мотиваційно-ціннісний – на 32 %, пізнавально-процесуальний – на 21 %, результативно-рефлексивний – на 14 %), водночас збільшилась кількість майбутніх офіцерів запасу, які мають високий рівень сформованості компонентів готовності до службово-бойової діяльності (мотиваційно-ціннісний – на 15 %, пізнавально-процесуальний – на 38 %, результативно-рефлексивний – на 35 %). У респондентів КГ зміни виражені несуттєво. Порівняльний аналіз даних експерименту свідчить про збільшення відсотка здобувачів освіти ЕГ порівняно з КГ з високим рівнем сформованості готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності за мотиваційно-ціннісним компонентом на 8 %, за пізнавально-процесуальним – на 31 %, за результативно-рефлексивним – на 34 %.

У процесі порівнювання результатів експерименту до і після його проведення отримано: у КГ емпіричні значення критерію χ^2 менші за критичне, характеристики порівнюваних груп збігаються на рівні значущості 0,05; у ЕГ емпіричні значення критерію χ^2 більші за критичне, достовірність різниці характеристик порівнюваних груп становить 95 %. Одержані результати є достовірними і дають підстави для висновку про невинновість відмінностей значень рівнів сформованості готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки в ЕГ та КГ і засвідчують ефективність виявлених педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів запасу до зазначеної діяльності.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено розв'язання наукового завдання щодо формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки. Проведене дослідження дало змогу сформулювати такі висновки:

1. На основі вивчення досвіду ведення бойових дій на території країни, спільних навчань військових підрозділів України та країн-партнерів, наукових напрацювань, нормативно-правових актів проаналізовано стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії й практиці. Виявлено необхідність удосконалення кадрового забезпечення військових формувань, зокрема професійної підготовки їх особового складу. Це пов'язано зі зміною способу комплектування військових формувань із призовного на контрактний, потребою врахування досвіду ведення бойових дій на сході України, запровадженням стандартів країн Організації Північноатлантичного договору, а також відсутністю досліджень стосовно практичного вирішення проблеми формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності, зокрема виявлення та обґрунтування відповідних педагогічних умов.

З'ясовано сутність і структуру готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності. Під *готовністю майбутнього офіцера запасу до службово-бойової діяльності* запропоновано розуміти полікомпонентну індивідуально-особистісну динамічну характеристику здобувача, що формується шляхом цілеспрямованого педагогічного впливу й репрезентована сформованістю мотивації здійснювати цю діяльність на основі професійних цінностей; знаннями та вміннями виконувати службово-бойові завдання як у звичайних, так і в екстремальних умовах; рефлексією результатів своєї діяльності.

Структура готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності є сукупністю таких взаємопов'язаних компонентів: *мотиваційно-ціннісного* (відображає сформованість мотивації здійснювати службово-бойову діяльність та наявність професійних цінностей); *пізнавально-процесуального* (характеризується знаннями та вміннями виконувати

службово-бойові завдання, реалізовувати розроблений план дій в екстремальних умовах); *результативно-рефлексивного* (відображає здатність до самооцінювання та рефлексії).

2. З урахуванням визначених структурних компонентів уточнено критерії та показники сформованості готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності, а саме: мотиваційно-ціннісний критерій (показники: мотивація здійснювати службово-бойову діяльність; професійні цінності); пізнавально-процесуальний критерій (показники: знання та вміння виконувати службово-бойові завдання, реалізовувати розроблений план дій в екстремальних умовах); результативно-рефлексивний критерій (показники: здатність до самооцінювання та до рефлексії). Схарактеризовано рівні готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності, а саме: високий, середній та низький.

3. У процесі професійної підготовки виявлено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності, зокрема: активізування психологічної (насамперед пов'язаної з організацією роботи з підлеглим особовим складом), волевої та фізичної підготовки офіцерів запасу; посилення практичної спрямованості підготовки офіцерів запасу (шляхом проведення занять на тренажерах військової техніки, на території військової частини); залучення офіцерів – учасників АТО (ООС) до підготовки здобувачів, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу. Обґрунтовані педагогічні умови є особливостями організації професійної підготовки у вищому військовому навчальному закладі, військовому навчальному підрозділі закладу вищої освіти, що детермінують досягнення результатів навчання за програмою підготовки офіцерів запасу.

4. Розроблено змістово-функціональну модель формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки. Експериментальна модель містить такі блоки: методологічно-цільовий (мета, завдання, методологічні підходи, принципи навчання та виховання), організаційно-змістовий (компоненти готовності, зміст, форми, методи і засоби професійної підготовки) та результативно-оцінний (критерії, показники, рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності та очікуваний результат). Означена модель унаочнює формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки.

Виокремлення компонентів професійної підготовки стало змістовою основою організації цілісного процесу, представленого в дослідженні у вигляді методики формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності. Ця методика охоплює взаємопов'язані форми організації навчальної діяльності (лекції, практичні, групові, семінарські заняття, консультації, самостійну роботу), форми організації виховної діяльності (професіографічні зустрічі, екскурсії), методи (пасивні (перегляд навчальних фільмів) та інтерактивні (дискусії, ігри, тренінги, кейс-метод, що моделюють різні аспекти професійної діяльності) та засоби (підручники,

посібники, дидактичний матеріал, засоби інформаційно-комунікаційних технологій, тренажери). В освітньому процесі методика реалізується шляхом викладання нових розділів програми підготовки офіцерів запасу «Організація та методика роботи з особовим складом» та «Військово-технічна і військово-спеціальна підготовка», а також позакредитної навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка».

5. Експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки. Унаслідок цілеспрямованого впливу на респондентів ЕГ констатовано збільшення їх кількості з високим рівнем сформованості компонентів готовності до службово-бойової діяльності (за мотиваційно-ціннісним – від 25 % до 40 %, за пізнавально-процесуальним – від 12 % до 50 %, за результативно-рефлексивним – від 5 % до 40 %) та зменшення їх кількості з низьким рівнем (за мотиваційно-ціннісним – від 37 % до 5 %, за пізнавально-процесуальним – від 40 % до 19 %, за результативно-рефлексивним – від 40 % до 26 %). У респондентів КГ зміни виражені несуттєво. Порівняльний аналіз даних експерименту засвідчує збільшення відсотка здобувачів освіти ЕГ порівняно з КГ з високим рівнем сформованості готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності за мотиваційно-ціннісним компонентом на 8 %, за пізнавально-процесуальним – на 31 %, за результативно-рефлексивним – на 34 %.

Вірогідність отриманих результатів експериментального дослідження підтверджена методами математичної статистики, а саме: критерієм χ^2 (5,991), що засвідчує з достовірною ймовірністю в 95 % ефективність виявлених педагогічних умов та розробленої методики формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності.

Отже, реалізація завдань дослідження забезпечила досягнення його мети.

Проведене дослідження не претендує на вичерпне розв'язання поставленого завдання. Перспективними напрямками подальших наукових розвідок є підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників кафедр військової підготовки відповідно до запропонованої методики формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

Монографії та розділи монографій

1. Medvid Yu. I., Kosova S. O. Formation of future reserve officers readiness for military service. Scientific development and achievements: collective monograph. London: SCIEVCEE, 2018. P. 210–223.

Статті в наукових фахових виданнях з педагогічних наук

2. Медвідь Ю. І. Визначення сутності і структури готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності. *Наукові записки кафедри педагогіки*. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2018. Вип. 43. С. 209–226.

3. Медвідь Ю. І. Інструментарій діагностування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки*. Хмельницький: НАДПСУ, 2018. Вип. 3 (14). С. 370–383.

4. Медвідь Ю. І., Водчиць О. Г. Змістово-функціональна модель формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки та результати її експериментальної перевірки. *Педагогічні науки*. Полтава: ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2018. Вип. 72. С. 54–64.

Статті в зарубіжних і вітчизняних виданнях, що індексуються в наукометричних базах

5. Медвідь М. М., Бабічев А. В., Дем'янишин В. М., Медвідь Ю. І., Бухун А. Г. Попереду змін у військових системах вищої освіти та професійної орієнтації. *Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки*. 2016. № 14. С. 76–87 (*Index Copernicus*).

6. Медвідь Ю. І. Удосконалення процесу підготовки офіцерів запасу в Україні як педагогічна проблема. *Наука і освіта*. 2017. № 2. С. 9–15 (*Web of Science*).

7. Medvid M., Fisun K., Bielai S., Pavlov Ya., Medvid Yu., Demyanishin V. The ways of development higher military school in the conditions of permanent changes of military theory. *Влада та суспільство (історія, теорія, практика)*. 2017. № 2 (42). Р. 163–179.

8. Медвідь Ю. І., Водчиць О. Г., Медвідь М. М. Результати дослідження стану готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2018. Вип. 1 (36). С. 184–192 (*Index Copernicus*).

9. Медвидь Ю. И. Применение подходов и принципов воспитания и обучения в процессе формирования готовности будущих офицеров запаса к служебно-боевой деятельности. *East European Science Journal*. Warsaw, Poland, 2018. № 5 (33). Part 3. Р. 35–39.

10. Медвідь М. М., Павлов Я. В., Медвідь Ю. І., Тробюк Н. Ю., Дем'янишин В. М., Александрова О. А. Шляхи формування та розвитку готовності офіцерів до управління їх підрозділами в умовах сумісного виконання завдань з підрозділами країн-партнерів України. *Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки*. 2018. № 14. С. 45–52 (*Index Copernicus*).

11. Медвідь Ю. І., Бородін Б. Д., Самсоненко А. І., Мокреєв В. І. Реалізація організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх

офіцерів запасу до службово-бойової діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 9. Т. 2. С. 61–68 (*Index Copernicus*).

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

12. Медвідь Ю. І. Управління системою підготовки громадян України за освітньо-професійною програмою офіцерів запасу. *Особистість, сім'я і суспільство: питання педагогіки та психології*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 25–26 листопада 2016 р.). Львів: Львівська педагогічна спільнота, 2016. С. 136–138.

13. Дем'янишин В. М., Медвідь Ю. І. Професійне самовизначення громадянина України щодо проходження військової служби за контрактом як науково-педагогічна проблема. *Актуальні питання освіти і науки*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 10–11 листопада 2017 р.). Харків: ХОГОКЗ; НАНГУ, 2017. С. 322–330.

14. Медвідь Ю. І., Водчиць О. Г., Медвідь М. М. Застосування компетентнісного підходу в процесі підготовки майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності. *Компетентнісний підхід в освіті та професійній діяльності*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19–20 квітня 2018 р.). Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2018. С. 130–132.

15. Медвідь Ю. І., Водчиць О. Г. Дослідження готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності. *Актуальні питання забезпечення службово-бойової діяльності військових формувань та правоохоронних органів*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 31 жовтня 2018 р.). Харків: НАНГУ, 2018. С. 105–108.

16. Медвідь Ю. І., Водчиць О. Г. Розвиток системи державного управління у сфері державної безпеки шляхом дослідження готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності. *Роль держави та громадського сектору в соціальній адаптації переміщених осіб із зони агресії РФ та учасників АТО*: матеріали круглого столу до Дня захисника України (м. Київ, 17 жовтня 2018 р.). Київ: АртЕк, 2018. С. 197–201.

17. Медвідь Ю. І. Організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності. *Глухівські наукові читання – 2018. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук*: матеріали Міжнар. інтернет-конф. молодих учених і студентів (м. Глухів, 4–6 грудня 2018 р.). Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2018. С. 111–113.

18. Медвідь Ю. І., Бородін Б. Д., Самсоненко А. І., Мокреєв В. І. Механізм реалізації організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності у системі професійної підготовки. *Розвиток професіоналізму сучасного педагога в постнеокласичній парадигмі*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 9–10 квітня 2019 р.). Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2019. С. 136.

19. Medvid Yu. Determination of organizational and pedagogical conditions for the formation of readiness of future reserve officers for military service. *The 21st Century Challenges in Education and Science*: матеріали наук.-пед. читань

молодих учених, магістрантів, студентів іноземними мовами (м. Глухів, 17–18 квітня 2019 р.). Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2019. С. 222–226.

АНОТАЦІЇ

Медвідь Ю. І. Формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки. На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, Глухів, 2019.

У дисертації здійснено теоретичне обґрунтування і практичну реалізацію важливого наукового завдання щодо формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки. Досліджено стан розробленості проблеми формування зазначеної якості майбутніх фахівців у педагогічній теорії та практиці. Уточнено сутність і структуру готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності, визначено критерії, показники та рівні її сформованості. Розроблено змістово-функціональну модель та методіку формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки. Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності в процесі професійної підготовки.

Ключові слова: готовність, офіцер запасу, службово-бойова діяльність, професійна підготовка, педагогічні умови.

Медвідь Ю. И. Формирование готовности будущих офицеров запаса к служебно-боевой деятельности в процессе профессиональной подготовки. На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Глуховский национальный педагогический университет имени Александра Довженко, Глухов, 2019.

В диссертации теоретически обоснована практическая реализация важной научной задачи, касающейся формирования готовности будущих офицеров запаса к служебно-боевой деятельности в процессе профессиональной подготовки.

Проанализировано состояние изученности проблемы формирования готовности будущих офицеров запаса к служебно-боевой деятельности в теории и на практике.

Формирование готовности будущих офицеров запаса к служебно-боевой деятельности в процессе профессиональной подготовки – важнейшая

педагогическая проблема, которая до сих пор не получила системной интерпретации в научных исследованиях профессиональной подготовки в учреждениях высшего образования.

Усовершенствованы содержание, формы, методы формирования готовности будущих офицеров запаса к служебно-боевой деятельности; усовершенствование состоит в дополнении профессиональной подготовки данных специалистов практической составляющей, внедрении в процесс профессиональной подготовки средств информационно-коммуникационных технологий, тренажеров.

Уточнены суть и структура готовности будущих офицеров запаса к служебно-боевой деятельности в процессе профессиональной подготовки. Уточнение состоит в дефинировании понятия и выделении компонентов такой готовности (мотивационно-ценностного, познавательно-процессуального, результативно-рефлексивного). Под готовностью будущего офицера запаса к служебно-боевой деятельности предложено понимать поликомпонентную индивидуально-личностную динамическую характеристику соискателя, которая формируется путем целенаправленного педагогического воздействия и представлена сформированностью мотивации осуществлять эту деятельность на основе профессиональных ценностей; знаниями и умениями выполнять служебно-боевые задачи как в обычных, так и в экстремальных условиях; рефлексией результатов своей деятельности.

Уточнены критерии и показатели сформированности готовности будущих офицеров запаса к служебно-боевой деятельности, а именно: мотивационно-ценностный критерий (показатели: мотивация осуществлять служебно-боевую деятельность; профессиональные ценности); познавательно-процессуальный критерий (показатели: знания и умения выполнять служебно-боевые задачи, реализовывать разработанный план действий в экстремальных условиях); результативно-рефлексивный (показатели: способность к самооцениванию; способность к рефлексии). Дана характеристика уровней готовности будущих офицеров запаса к служебно-боевой деятельности, а именно: высокого, среднего и низкого.

Впервые выявлены, теоретически обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия формирования готовности будущих офицеров запаса к служебно-боевой деятельности, в частности: активизация психологической (в первую очередь связанной с организацией работы с подчиненным личным составом), огневой и физической подготовки офицеров запаса; усиление практической направленности подготовки офицеров запаса (путем проведения занятий на тренажерах военной техники, на территории воинской части); привлечение офицеров – участников АТО (ООС) к подготовке соискателей, обучающихся по программе подготовки офицеров запаса.

Разработана содержательно-функциональная модель формирования готовности будущих офицеров запаса к служебно-боевой деятельности в процессе профессиональной подготовки, составляющими которой являются

такие блоки: методологически-целевой, организационно-содержательный и результативно-оценочный.

Охарактеризована методика формирования готовности будущих офицеров запаса к служебно-боевой деятельности в процессе профессиональной подготовки, в основе которой лежит организация целостного процесса, что обуславливает функционирование компонентов содержательной подготовки. Она охватывает взаимосвязанные формы организации учебной и воспитательной деятельности, методы и средства.

Установлено, что в результате проведенной экспериментальной работы количество студентов с высоким уровнем готовности к служебно-боевой деятельности в ЭГ увеличилось, тогда как в КГ изменения выражены незначительно, то есть изменения, которые в большей степени произошли у студентов ЭГ по сравнению с КГ, статистически достоверные. Это позволяет утверждать, что полученные в результате проведенной работы изменения уровней готовности к служебно-боевой деятельности будущих офицеров запаса в процессе профессиональной подготовки являются следствием не случайных факторов, а специально организованной деятельности.

Ключевые слова: готовность, офицер запаса, служебно-боевая деятельность, профессиональная подготовка, педагогические условия.

Medvid Yu. I. Forming the future reserve officers' readiness for military and combat service in the process of professional training. Manuscript.

Thesis for Pedagogical Sciences Candidate Degree in Speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv national pedagogical university, Hlukhiv, 2019.

The theoretical substantiation and practical realization of the important scientific task concerning forming the future reserve officers readiness for military and combat service in the process of professional training is carried out in the thesis. The context of developing the problem of future specialists' defined quality forming in pedagogical theory and practice is investigated. The essence and structure of future reserve officers' readiness for military and combat service were specified; the criteria, indicators and levels of its forming were determined. The content-functional model of forming the future reserve officers' readiness for military and combat service in the process of professional training has been developed. It consists of the following blocks: methodological-purpose, organizational-content and result-evaluative. The cyclic mechanism of realizing pedagogical conditions of forming the future reserve officers' readiness for military and combat service in the process of professional training is further developed. The pedagogical conditions of forming the future reserve officers' readiness for military and combat service in the process of professional training are theoretically grounded and experimentally tested.

Key words: readiness, reserve officer, military and combat service, professional training, pedagogical conditions.

Підп. до друку 14.11.2019.

Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 0,9. Тираж 100 пр. Зам. №3274

Облік.-вид. арк. 1,09. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.

Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка.

41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24,

тел/факс (05444) 2-33-06.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи СМв №046 від 16 червня 2014 року

Видруковано у Глухівському національному педагогічному
університеті імені Олександра Довженка.

41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24,

тел/факс (05444) 2-33-06.